

Avrupa Birliği'nin "NATO"su PESCO ve Türkiye'nin Konumu

PESCO (Permanent Structured Cooperation) yani Daimi Yapısal İşbirliği Savunma Anlaşması, 14 Kasım 2017 tarihinde AB üyesi 23 ülkenin (İngiltere dışında toplam 27 üye var) Dışişleri ve Savunma Bakanlarının Brüksel'deki toplantısında imzalandı. PESCO'yu halen değerlendirdiklerini ifade eden Portekiz, Malta ve İrlanda ile başından itibaren yer almayacağını açıklayan Danimarka'dan oluşan 4 ülke ile AB'den ayrılma kararı veren İngiltere anlaşmayı imzalamadı. 11 Aralık'taki dışişleri konseyi toplantıyla da anlaşma resmi olarak yürürlüğe girmiş olacak.

AB'nin en önemli ülkelerinden Almanya'nın Savunma Bakanı Ursula von der Leyen ABD'nin NATO'ya yaklaşımı nedeniyle Avrupa'nın bir alternatifine ihtiyacı olduğunu ifade etmişti. Aslında PESCO'yu hızlandıran da ABD Başkanı Trump'ın AB'yi NATO'ya daha fazla katkı yapması konusunda uyarması oldu denilebilir. Diğer yandan İngiltere uzun yıllardır Almanya ve Fransa'nın aksine savunma alanında işbirliğine fazla destek vermedi. Brexit kararıyla birlikte Almanya ve Fransa askeri ortaklık girişimleri önünde engel kalmamış oldu.

PESCO ne getiriyor?

Anlaşma kapsamında her ülkeden, savunma alanında eğitim, kabiliyetlerin geliştirilmesi ve operasyonel hazırlık gibi alanlarda AB'nin ortak savunmasına nasıl katkı yapabileceği konusunda ülke planlarını hazırlamaları istendi. Yani ilk etapta anlaşma kapsamında bir AB ordusu oluşturulması açıkça ifade edilmedi. AB üyesi ülkeler savunma alanındaki egemenlik haklarını kendileri koruyacaklar. PESCO kapsamında AB, 2020'den itibaren 5 milyar EUR düzeyinde bir bütçe ayırarak anlaşmaya destek vermeyi taahhüt etmiş oldu. Anlaşmanın imzalanmasından sonra yapılan eleştirilere bakıldığında yoğunlukla somut bir adımın öngörülmediği, sadece genel tanımlamalardan ibaret bir yaklaşım olduğu değerlendirilmeleri yapılıyor.

Komisyonun Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikasından sorumlu Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini, hali hazırda üye ülkelerden 50 proje önerisi aldıklarını ifade etti. Bunların büyük kısmının da yeni savunma sanayi teknolojilerinin geliştirilmesine yönelik olduğu belirtildi. Anlaşma kapsamında esasen ortak bir "Savunma Fonu"nun kurulması da planlanıyor. AB üyelerinin yıllık savunma bütçeleri 2017 itibarıyla toplamda 200 milyar USD düzeyinde bulunuyor. Diğer yandan yapılan açıklamada; net bir rakam verilmesine de mutabık kalınan hedeflere ulaşmak için imzacı üye ülkelerin düzenli olarak savunma bütçelerini reel bazda arttırmaları gerektiği ifade edildi. Buna ilaveten NATO'nun dayattığı bütçenin %2'si düzeyinde savunmaya pay ayrılması konusu da eklendiğinde, AB nezdinde askeri harcamaların artacağı buna karşın diğer alanlarda kesintiler yapılması gerekeceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

En önemli soru: PESCO vs NATO?

Anlaşmanın imzalanmasıyla akla gelen ilk soru kuşkusuz NATO ve PESCO birlikte hareket edip edemeyeceği konusu oldu. Yapılan ilk açıklamalara bakıldığında PESCO'nun NATO'yu destekleyici bir rolü olacağı, AB içinde koordinasyonu sağlanacağı belirtildi. NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg'in törene davet edilmesi de bu kapsamda yorumlanıyor. Stoltenberg, açıklamasında yeni oluşumun NATO'yu güçlendireceğini, anlaşmayı memnuniyetle karşıladıklarını ve bu sayede NATO'nun Avrupa ayağının daha güçlü hale geleceğini ifade etti. Ancak, aslında PESCO'nun NATO'dan ayrı hareket etme özelliği olacak bir askeri işbirliği olması için kurulduğu da açıkça söylenirse de biliniyor.

Bunun yanında bazı açıklamalara göre de NATO'nun esas olarak savunma rolünde kalmaya devam edeceği, PESCO'nun ise daha çok Afrika'daki Ebola salgını gibi insani krizlere hızlı müdahale hedefi ile oluşturulduğu da belirtiliyor.

Hantal AB yapısında PESCO işler mi?

Yapılan açıklamaya göre PESCO'nun daha önceki AB nezdindeki savunma işbirliklerinden en önemli farkı yer alan ülkelerin taahhütlerinin bağlayıcı bir yapıda olmasıdır. Yani üyeler PESCO kapsamında alınan kararları uygulamakla yükümlü olacaklar. Bunun yanında tek başına operasyonları ya da projeleri onaylamayan bir ülke olursa operasyon dışında kalabilmekle birlikte herhangi bir bloke hakkı olmayacak. Bu noktada AB'nin hantal yapısında PESCO kapsamında proje seviyesinde askeri olarak daha hızlı ve etkili kararlar alınabileceği söylenebilir.

PESCO'nun, AB'nin savunma mekanizmasını daha verimli hale getirmek ve daha fazla sonuç alabilmek amacıyla yatırım, yetkinlik geliştirme ve operasyonel hazırlık konularında koordinasyon ve işbirliği sağlamak üzere faaliyet göstermesi amaçlanıyor. Bu kapsamda da artan işbirliği Avrupa'daki farklı silah sistemleri sayısının azaltılması, birlikte çalışabilirliği ve silah endüstrisindeki rekabeti artırmaya olanak tanınması hedefleniyor.

Türkiye'nin Konumu

NATO üyesi Türkiye'nin Rusya'dan S-400 hava savunma sistemi satın almaya karar vermesi AB ülkeleri nezdinde özellikle Ukrayna'da yaşanan gerilim sebebiyle çok tepki çekmişti. S-400 sisteminin teknolojik altyapısının NATO sistemleri ile uyumlu olmadığı, ayrıca Rusya'nın da bunu paylaşmayacağı değerlendirilmeleri yapılıyor.

Diğer yandan ise yakın zaman önce Brüksel'de yapılan NATO savunma bakanları toplantısında, Türkiye ile Fransa ve İtalya arasında hava ve füze savunma sistemlerini de içeren savunma sanayisi işbirliğinin geliştirilmesine yönelik niyet beyanı imzalandığı açıklandı. Söz konusu niyet beyanına göre, Fransız-İtalyan EUROSAM Konsorsiyumu ve Türk şirketleri ilk aşamada bu üç ülkenin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla SAMP-T adı verilen füze sistemi temelli bir sistemi geliştirmeye çalışacaklar.

PESCO kapsamında AB üyesi olmayan ülkelerin anlaşmaya katılımı ya da ortak operasyon veya projeler geliştirmesine yönelik bir ifade yer almıyor. Bu açıdan AB ile müzakere süreci devam eden ama bir yandan da NATO üyesi olması sebebiyle AB savunma sistemine entegre olan Türkiye'nin nasıl bir yol izleyeceği, PESCO üyelerinin Türkiye'ye ile işbirliğine gidip gitmeyeceği önümüzdeki dönemdeki tartışmalarla şekillenecek gibi görünmektedir.

Linkler

1. https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/pesco_factsheet_19-10-2017_1.pdf
2. <http://www.consilium.europa.eu/media/31511/171113-pesco-notification.pdf>
3. <http://www.consilium.europa.eu/en/policies/defence-security/>
4. <https://www.bbc.com/turkce/amp/haberler-41978775>

CHP AB Temsilciliği